

Encyklopedické heslo

SEDMIKRÁSKY

Věra Chytilová, 1965 – 1966

Námět: Věra Chytilová, Pavel Juráček. **Scénář:** Ester Krumbachová, Věra Chytilová. **Dramaturgie:** Zdeněk Bláha, Václav Nývlt. **Kamera:** Jaroslav Kučera. **Výtvarná spolupráce:** Ester Krumbachová, Jaroslav Kučera. **Návrhy kostýmů:** Ester Krumbachová. **Výtvarník dekorací:** Karel Lier. **Hudba:** Jiří Šust, Jiří Šlitr. **Střih:** Miroslav Hájek. **Zvuk:** Ladislav Hausdorf.

Hrají: Jitka Cerhová (Marie I), Ivana Karbanová (Marie II), Marie Češková, Jiřina Myšková (žena na toaletách), Julius Albert (starší světák), Jaromír Vomáčka (veselý pán), Jan Klusák (mladý světák), Marcela Březinová, Oldřich Hora, Václav Chochola, Josef Koníček.

Výroba: Filmové studio Barrandov, TS Šmída – Fikar. 74 min., bar., 35 mm. **Premiéra:** 30. 12. 1966.

Dvě dívky Marie se rozhodnou být zkažené. Zatímco černošlaska se v restauracích nechává hostit vždy od nějakého pána, blondýna hraje její sestru a nesnesitelným chováním kazí schůzku; obě pak pána vyprovodí do vlaku a nechají ho odjet. Jindy ztropí výtržnost v baru. Blondýna si zahraje na sebevraždu. Nebo se nechá pozvat donchuánským hudebníkem na sbírku motýlů. Dívky ukradnou peníze toaletářce, zapálí si fábory v bytě, venku se podívá, že je pracující lidé (zahradníci, dělníci na kolech) nevnímají. Z podzemí se výtahem dostanou do sálu s připravenou recepcí, kde začnou ochutnávat, později ničít připravené lahůdky; pokračují šlehačkovou bitvou, oblečeny do záclon hrají si na stolech na módní přehlídku, houpají se na lustru a odtud spadnou do bazénu. Topíce se volají o pomoc. Závěr ukazuje, jak by to dopadlo, kdyby dostaly možnost k nápravě: svázané do novinového papíru položily by rozbité kusy nádobí k sobě a naaranžovaly na ně kaši, která zbyla z lahůdek. Poslední titulky říká: „Tento film je věnován těm, kteří se rozhořčují pouze nad pošliapaným salátem.“

Záběry z válek a explozí rámuji *Sedmikrásky* jako podobnost o destruktivních potencích lidského rodu. Metafyzicky nahlíženo svědčí film Věry Chytilové o duchovní prázdnotě, ba žízni moderního světa, o absenci „vyšší“ moci, jež by lidskému bytí dávala korigující řád. Pochybovačné rozjímání („Tak o co jde?“ „Ty myslíš vážně, že o něco jde? Že něco je?“ – „My jsme přece obě tak šťastné. No, řekni, že jsme šťastné.“) je kromě toho adresováno filozofickým fundamentům komunistické doktríny, včetně její etiky.

Tím, že médiem ničivého pudu učinila dvě mláďata ženského pohlaví, jednak autorka vyostřila hrot zobrazené civilizační krize, jednak téma vtáhla do feministického kontextu. Parazitismus, škodolibost, lenost, žravost, egoismus jsou opakem tradičního ideálu ženství jakožto „hlubiny bezpečnosti“; přitom nelze tvrdit, že by zlé vlastnosti obou Marií nebyly v ženském principu potenciálně přítomny. Muži kolem dívek jsou buď chlípní seladoni, nebo neteční, beztvární „pracující“. Výtržnice zaměřují svou aktivitu ke stupňování entropie; plánovitě ničí veškeré uspořádané systémy, ať jde o společenské konvence, životní prostředí či studený bufet. Jejich pustošivá praxe vyhlíží do jisté doby jako spravedlivá anarchistická msta na zlém měšťáckém světě, jemuž jde jen o to, aby jejich mládí a ženství vykořistil. Dívky přijímají role „zajíčků“, kterou oficiální pruderie sice odsuzuje, společenská praxe, diktovaná muži, je však naopak vyžaduje. Žádného samce však nenechají dojít k cíli; promiskuitní jsou obě Marie jen naoko. Pud k smrti je motivuje silněji než sexus. Nemají se rády ani navzájem, jsou spřaženy, nikoli spřáteleny.

Možné divákovy sympatie k recesistickým kouskům zlobivých Marií skončí scénou, v níž děvčata okradou toaletářku, která je jim přátelsky nakloněna. Protiklad mezi nimi a universem nabude až mystického rozměru při ranním mýjení se „světem pracujících“, kdy dívky, jež tolik toužily na sebe upozornit, zapochybovaly o své viditelnosti a existenci. Jejich potřeba převahy nad světem se potvrzuje jako projev komplexu méněcennosti,

Sedmikrásky
Foto archiv

jako kompenzace frustrace z neschopnosti svět zvládat a žít. V závěrečné vizi „nápravy“, při níž jsou dívky sešněrovány novinovým papírem (symbol fráze), lze spatřovat i metaforu socialismu jako pošlapané hostiny, kdy už jeho ideálům nelze vrátit panenskou neposkvrněnost.

Satirická groteska *Sedmikrásky* je budována jako pamflet. Ten má podobu koketní koláže, jíž je divák atakován, urážen, frustrován či lechtán k potměšilému smíchu. Příběh podává fenomenologii chuligánství a vandalismu, jeho metaforický potenciál však zasahuje mnohem širší patologii společenského života. Vyprávění je proto vedeno v abstraktní rovině: Marie se v expozici rozhýbává s trhaným skřípěním jako dřevěné loutky, obraz na sebe ustavičně upozorňuje střídáním barvy, černobílě a barevným tónováním, ostrými pastelovými barvami, schválnostmi ve střihu, scénografii či kostýmech. Děj se rozvíjí jednak jako hra (vadí – nevadí), jednak jako módní přehlídka s akcemi podobnými happeningu či provokacemi à la skrytá kamera. Prostor příběhu je budován jako občas neskutečný (bazén se záchrannými kládami, výtah „do výživy“). Střihová skladba využívá principů montáže atrakcí, intelektuální montáže, titulků (písmena protokolárně vrážená psacím strojem), refrénů, výtvarné koláže, zrychlených záběrů. Aktérky jsou oblékány a zdobeny jako výtvarné artefakty (včetně např. využití kovového odpadu). Výrazný hudební doprovod hereckou akci oživuje, zgroteskuje či naopak patetizuje. Formální skladba předjímá klipovou estetiku. Důležitou úlohu mají dialogy, složené z nápadně korektně intonovaných vět, jež jsou buď frázemi („My jsme mladé a máme život před sebou!“), nebo jazykovými hříčkami („kosti – kosti – kostižer“). Odpovídá jim okázale naivní herectví s diblíkovskou mimikou.

Sedmikrásky patří k vrcholným dílům české nové vlny. Chytilová jimi pokračuje v průzkumu zmarňovaných ženských šancí, ve sledování napětí mezi světem žen a světem mužů i ve svých hlubinných tématech plynoucího času a spění k smrti. V kontextu českého umění šedesátých let patří *Sedmikrásky* ke svědectví o rozkladu hodnot a ztrátě perspektiv, jak je ve stejné době reflektovaly např. prózy Vladimíra Párala. Z hlediska vývoje socialistických kinematografií jde o nejdůležitější negaci pedagogicky optimistické linie filmů o zbloudilé, ale zdravými kolektivy posléze napravované mládeži. Étos *Sedmikrásek* se realizuje jako „léčba šokem“.

Sedmikrásky se staly terčem legendární interpelace poslance Pružince, přednesené v květnu 1967 jménem 21 poslanců v československém Národním shromáždění. Následoval otevřený dopis 14 filmařů, přednesený 28. 6. 1967 na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů, kde na Pružincovu interpelaci reagoval i Milan Kundera. *Sedmikrásky* byly na čas staženy z kin a koncem roku 1967 znovu uvolněny. Za normalizace patřily k nepočteným dílům čs. kinematografie šedesátých let, které nepostihl zákaz promítání a s následujícím autorčinným opusem *Ovoce stromů rajských jíme* bývaly repertoárovou lahůdkou filmových klubů.

BIBLIOGRAFIE: BK [Luboš Bartošek], *Sedmikrásky*. Filmový přehled 24. 4. 1967, č. 16. • Věra Chytilová, *Sedmikrásky*. Film a doba 12, 1966, č. 4, s. 169. • Věra Chytilová – Ladislav Kapek, *Rozmluva o kytkách*. Kino 21, 11. 8. 1966, č. 16, s. 8 – 9. • Jaroslav Boček, *Podobenství Věry Chytilové*. Film a doba 12, 1966, č. 11, s. 566 – 571. • Agneša Kalinová, *Dobývanie nových pevnín*. Kultúrny život 22, 3. 2. 1967, č. 5, s. 6. • Milan Kundera, *Můj tip*. Literární noviny 16, 24. 6. 1967, č. 25, s. 2. • Drahomíra Novotná, *Sedmikrásko, tvé jméno je lhostejnost!* Filmové a televizní noviny 1, 9. 8. 1967, č. 3, s. 2. • IV. sjezd Svazu československých spisovatelů (protokol). Čs. spisovatel, Praha 1968, vystoupení Milana Kundery (s. 26) a Václava Havla (136 – 137). • ajl [A. J. Liehm], *Sedmikrásky*. Literární listy 1, 28. 3. 1968, č. 5, s. 10. • Jan Žalman, *Umlčený film. Kapitoly z bojů o lidskou tvář čs. filmu*. IX. Film a doba 36, 1990, č. 11, s. 614 – 623.

CENY: Trilobit 66 režisérce a kameramanovi, 1967 • odměna ČSF 66 kameramanovi za film, 1967 • Velká cena v kategorii autorských filmů na Gran premio Bergamo 1967 • Prix d'excellence v soutěži UNIATEC Brusel 1968 • Velká cena Svazu belgických filmových kritiků 68, 1969 • mezi 15 nejlepšími zahraničními filmy v roce 1968 ve Finsku.